

Jaarlijkse registratie van aantallen individuen van zeer zeldzame
Nederlandse plantesoorten

door

J. MENNEMA (Rijksherbarium, Leiden)

In het algemeen kan worden gesteld, dat de zeer zeldzame planten in Nederland redelijk zijn veilig gesteld, omdat zij meestal voorkomen in natuurgebieden, die mede dank zij deze zeldzame planten tot natuurreservaat zijn verheven. Door een groeiende oecologische kennis behoort een deskundig beheer van deze natuurreservaten om de levensvoorwaarden van zeldzame planten te handhaven thans tot de reële mogelijkheden.

Niet alle zeer zeldzame plantesoorten zijn echter te vinden in natuurreservaten; ook draagt een natuurgebied de naam reservaat soms niet geheel terecht: bij het Noordhollandse Duinreservaat b.v. gaat het beslist niet in de eerste plaats om het behoud van het duingebied, maar om waterwinning. Deze waterwinning heeft catastrofale gevolgen voor het voorkomen van b.v. *Anacamptis pyramidalis*: het aantal exemplaren is in twee jaar tijd van 600 teruggelopen naar 6 (VAN BRUGGEN, 1974). Toch geeft dit de directie van het Noordhollands Duinreservaat helaas geen aanleiding om de enige maatregel te treffen, die *Anacamptis pyramidalis* behoeft, nl. het stopzetten van de overmatige wateronttrekking aan het duingebied, dat immers als eerste functie het leveren van water heeft.

De planten in werkelijke natuurreservaten zijn ook niet veilig voor alle invloeden, die de achteruitgang van de soort bewerkstelligen, zoals b.v. lucht- en waterverontreiniging.

Dit alles heeft er toe geleid, dat wij in navolging van de Britten willen overgaan tot het jaarlijks registreren van aantallen individuen van uiterst en zeer zeldzaam Nederlandse plantesoorten. Het begrip uiterst en zeer zeldzaam wordt gehanteerd volgens VAN DER MAAREL (1971): een soort die in 10 of minder uurhokken voorkomt. Bij de registratie gaat het in het eerste jaar om de beschrijving en een schets van de groeiplaats, die in de daarop volgende jaren alleen moet worden herhaald, als er duidelijke veranderingen zijn opgetreden. Voorts moet elk jaar de totale oppervlakte, die de groeiplaats van de soort bedekt, worden opgegeven in m² + het totale aantal planten, verkregen door afzonderlijk drie stadia op te tellen, nl. de zaailingen, de niet bloeiende en de bloeiende exemplaren, tot welke laatste gemakshalve ook de exemplaren in knop en in vrucht worden gerekend. Tevens moet jaarlijks worden vermeld of er veranderingen in de directe of indirecte omgeving van de groeiplaats worden waargenomen, die een bedreiging voor het voortbestaan daarvan zouden kunnen vormen.

Ten einde enige ervaring te verwerven in dit nieuwe project, wordt dit jaar gestart met een beperkt aantal van 10 soorten, t.w. *Aceras anthropophorum* (5), *Anacamptis pyramidalis* (4), *Blackstonia perfoliata* (5), *Carex buxbaumii* (7), *Gagea villosa* (5), *Gentiana cruciata* (6), *Hippocrepis comosa* (1), *Orchis simia* (1), *Spiranthes spiralis* (3) en *Teucrium scordium* (1). De getallen tussen haakjes duiden op het aantal uurhokken, waarin zij thans in Nederland worden aangetroffen. Van enkele soorten worden soms op een bepaalde groeiplaats reeds tellingen verricht, nl. van *Anacamptis pyramidalis*

(VAN BRUGGEN, 1973; 1974) en van *Spiranthes spiralis* (DE MEY, 1971; BREGMAN & DE MEY, 1973).

Wie voor één van de soorten belangstelling heeft om op een vindplaats te gaan tellen, wordt verzocht zich daarvoor bij mij op te geven. Hem/haar worden dan zo spoedig mogelijk formulieren toegezonden. Wie wel wil tellen, maar van geen van de genoemde soorten een vindplaats in zijn omgeving heeft en daarom tellingen aan andere zeer zeldzame plantesoorten wil doen, nodig ik uit met mij contact op te nemen.

Het ligt voorshands niet in de bedoeling deze gegevens te publiceren. Zij zijn te raadplegen voor geïnteresseerde onderzoekers en zullen worden gebruikt om rechtstreeks of via de daartoe geëigende instanties (b.v. de commissie voor de bescherming van de wilde flora van de Kon. Ned. Botanische Vereniging) op een verontrustende achteruitgang van de aantallen individuen te reageren.

Literatuur

- BREGMAN, S. & P. DE MEY, 1973. *Spiranthes spiralis* (L.) Chevall. op Goeree. *Gorteria* 6(9), p. 156.
- BRUGGEN, H. W. E. VAN, 1973. Een explosie van *Anacamptis pyramidalis* (L.) Rich. te Wijk aan Zee. *Gorteria* 6(12), p. 203.
- , 1974. *Anacamptis pyramidalis* (L.) Rich. te Wijk aan Zee in 1974. *Gorteria*, 7(6), p. 100.
- MAAREL, E. VAN DER, 1971. Florastatistieken als bijdrage tot de evaluatie van natuurgebieden. *Gorteria* 5(7/10), p. 176—188.
- MEY, P. DE, 1971. Een telling van *Spiranthes spiralis* (L.) Chevall. op Goeree. *Gorteria* 5(12), p. 266—267.

Summary

In imitation of the method, used in Great-Britain, an annual registration of specimens of a tentative number of 10 very rare plant species will start.